

O'ZBEKISTON AKKREDITLASHTIRISH MILLIY TIZIMINING HUQUQIY ASOSLARI

Xaydarov Furqat Rustamjon o'g'li

Andijon mashinasozlik instituti 4-kurs talabasi

Xamdamov Baxrom Raimdjonovich

Andijon mashinasozlik instituti katta o'qituvchi, t.f.f.d.

Annotatsiya: *Mazkur maqolada akkreditlashtirish tizimi, uning turlari, faoliyat ko'lamini, shuningdek, respublikamizda akkreditlashtirish milliy tizimi, uning me'yoriy – xuquqiy asoslari, bu borada olib borilayotgan islohotlar, akkreditlashtirish milliy tizimi tuzilmasi va tarkibi masalalari yoritilgan, shuningdek O'zbekiston milliy akkreditlashtirish tizimi me'yoriy hujjatlari tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *qonun, akkreditlash, me'yoriy, xuquqiy, hujjat, muvofiqlik, baholash, milliy tizim, organ.*

Davlatlarning va maxalliy korxonalarining o'zaro bir-biri bilan savdo, iqtisodiy, texnikaviy va kommunikatsion aloqalarini amalga oshirish zamirida xom ashyo, maxsulot, texnika-texnologiyalar harakati mavjud. Bu xarakatlarni bajarishda "o'lchov" faoliyati ikki tomon balansini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. O'lchov ishlarini to'g'ri amalga oshirish metrologik ta'minot va metrologik xizmat faoliyatlari bilan tartibga solinadi. Hozirgi vaqtda iste'molchilar talabini qondirish va eksport salohiyatini yuksaltirish masalalari yuzaga kelganda faqat korxonalar maxsulotlarini raqobatbardoshlik ko'rsatkichini oshirish yo'li bilan muvaffaqiyatga erishish mumkin. Sifatni nazorat qilmasdan, ya'ni xatolarni o'z vaqtida aniqlamasdan oldin sifatni ta'minlash mumkin emas, shuning uchun minimal yo'qotishlar bilan ularni operativ bartaraf qilish lozim.

Har qanday faoliyat yoki yo'nalish nima maqsadni ko'zlashidan qat'iy nazar albatta qonunlashtirilishi, tartibga tushirilishi, faoliyatni olib borish esa ma'lum me'yoriy hujjatlar asosida olib borilishi talab etiladi. Xuddi shuningdek, sertifikatlashtirish faoliyati ham bundan mustasno emas. Akkreditlashtirishning qonuniy va me'yoriy asoslari hamda bazasi 1-rasmda keltirilgan.

1-rasm. Akkreditlashtirishning qonuniy va me'yoriy asoslari

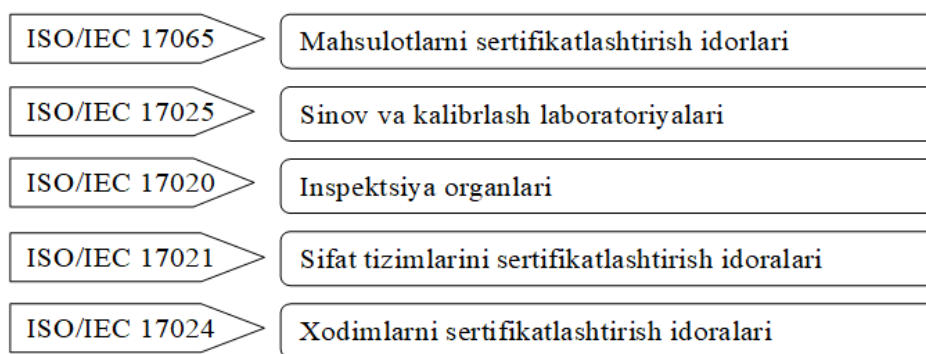
O'zbekistonda mustaqil akkreditlashtirish milliy tizimi 1998 yilda yaratildi. Tizimda "akkreditatsiya" atamasi "o'rnatilgan talablarga mahsulotlar, xizmatlar, xodimlar va sifat tizimining muvofiqlikni baholash va tasdiqlash bo'yicha muayyan ishlarni bajarish uchun huquqiga egaligini rasman tan olish" deb ta'riflangan. Tizimni yaratish akkreditlash yo'li bilan tashkilotlar muvofiqligini baholash sohasida davlatning o'rnini kuchaytirishni yo'lga qo'yadi. Akkreditlash muvofiqlikni tasdiqlash sohasida o'zining layoqatligini bahosini olishni ixtiyoriy istovchi sub'ektlar munosabatida amalga oshiriladi.

Akkreditlash tizimi – akkreditlashni amalga oshirish uchun protsedura va boshqaruvning o'z qoidalariga ega bo'lgan tizim. Tizimning me'yoriy asosi (bazasi) sifatida quyidagilar amal qiladi:

- ☒ Xalqaro standartlar (2-rasm.);
- ☒ "Muvofiqlikni baholash to'g'risida"gi qonun;
- ☒ "Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiya qilish to'g'risida"gi qonun;
- ☒ "Sertifikatlashtirish sohasidagi nazorat idoralari, bir turdagi mahsulotlarni sertifikatlashtirish bo'yicha idoralar, sinov (o'lchash) laboratoriyalar (markazlar)ni akkreditlash qoidalari".

"Muvofiqlikni baholash to'g'risida"gi qonun Qonunchilik palatasi tomonidan 2013 yil 6 iyunda qabul qilingan va Senat tomonidan 2013 yil 22 avgustda ma'qullangan. Ushbu "Muvofiqlikni baholash to'g'risida"gi qonun xukumat tomonidan 2013 yil 4 oktyabrda qabul qilingan;

So'ngi yillarda olib borilayotgan isloxlarning amaliy natijasi o'laroq 2023 yil 27 fevralda "Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiya qilish to'g'risida"gi yangi qonun qabul qilindi.

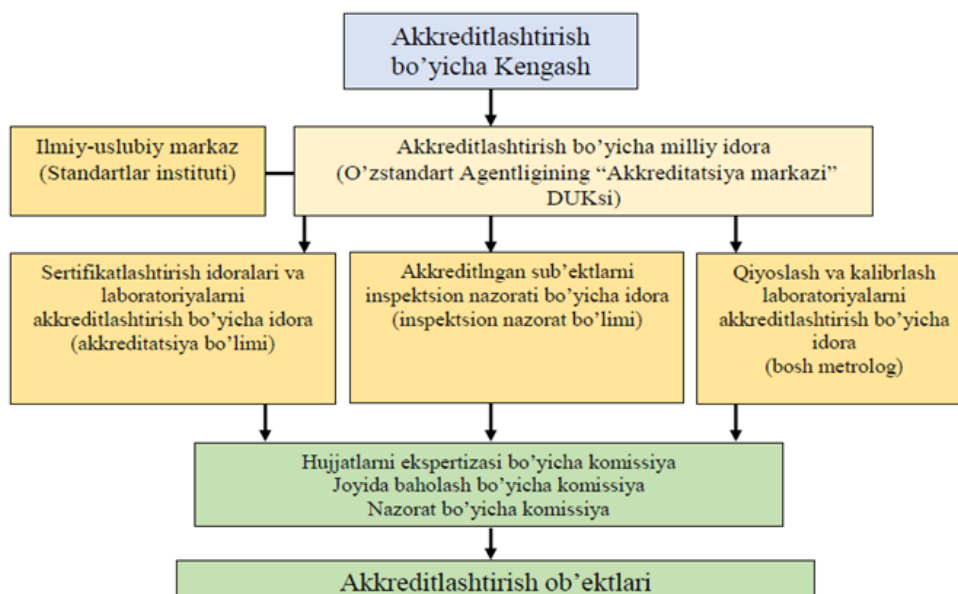
2-rasm. Muvofiqlikni baholash sohasidagi xalqaro me'yoriy xujjatlar

O'zbekiston Respublikasida akkreditlashtirish idorasi sifatida O'zbekiston Texnik Jihatdan Tartibga Solish Agentligi vakolatlangan. Akkreditlashtiruvchi idora bu - o'rnatilgan talablarga mahsulotlar, xizmatlar, xodimlar va sifat tizimining muvofiqlikni baholash va tasdiqlash bo'yicha faoliyatni amalga oshirish uchun rasmiy vakolat beruvchi, davlat boshqaruv idora xisoblanadi.

Shuningdek, O'zbekiston Texnik Jihatdan Tartibga Solish Agentligi muassisligida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 2 iyundagi PQ-5133 sonli qaroriga muvofiq "O'zbekiston akkreditatsiya markazi" davlat korxonasi tashkil etildi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiyadan o'tkazish sohasidagi ishlarni takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 349-sonli qaroriga asosan akkreditatsiya bo'yicha ishlarni olib borish "Akkreditatsiya markazi" DUK (Akkreditatsiya markazi) ga yuklatilgan.

Akkreditlashtirish milliy tizimi tuzilmasiga quyidagilar kiradi:

- akkreditlashtirish bo'yicha kengash;
- akkreditlashtirish bo'yicha idora ("Akkreditatsiya markazi" DUK);
- ilmiy-uslubiy markaz (Standartlar instituti);
- akkreditlashtirish ob'ektlari;
- akkreditatsiya bo'yicha ekspert-auditorlar (baholovchilar).

3-rasm. Akkreditlashtirish milliy tizimining tashkiliy sxemasi.

O'zbekiston milliy akkreditlashtirish tizimi me'yoriy hujjatlar

№	O'zbekiston Respublikasi Qonunlari	O'zbekiston Respublikasi Prezident qaror va farmonlari	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarorlari	Texnik Jihatdan tartibga solish Agentligi buyruqlari
1	O'zbekiston Respublikasining "Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiya qilish to'g'risida"gi Qonuni	"Texnik jihatdan tartibga solish sohasida davlat boshqaruvini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 2 iyundagi PF-6240-sonli qarori	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 24 apreldagi 349-sonli "Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiyadan o'tkazish sohasidagi ishlarni takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori	O'zstandart agentligi bosh direktorining 2015 yil 3 noyabrdagi 589-sonli «Akkreditatsiya qilingan sertifikatlashtirish organlari va sinov laboratoriyalari (markazlari) faoliyatini inspeksiya nazoratidan o'tkazish qoidalarini tasdiqlash to'g'risida»gi buyrug'i
2	O'zbekiston Respublikasining "Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida"gi qonuni	«Muvofiqlikni baholash organlarini akkreditatsiya qilish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 30 martdagi PQ-3643-sonli qarori	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2015 yil 10 oktyabrdagi 292-sonli «Muvofiqlikni baholash to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonunini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori	O'zstandart agentligi bosh direktorining 2015 yil 3 noyabrdagi 591-sonli «Mahsulotlarni sertifikatlashtirish organlari, sinov (o'Ichash) laboratoriyalari (markazlari), sertifikatlashtirish sohasidagi tekshiruv organlari, metrologik xizmatlar va sifat bo'yicha ekspert-auditorlarni akkreditatsiya qilish qoidalarini tasdiqlash to'g'risida»gi buyrug'i
		"O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi O'zbekiston texnik jihatdan tartibga solish agentligi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 2 iyundagi PQ-5133-sonli qarori	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 28 iyuldagi 456-sonli "Sinov laboratoriyalarining texnik jihatdan malakaliligini ma'qullash tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi qarori	
		"O'zbekiston Respublikasida muvofiqlikni baholash tizimini yanada takomillashtirish va sinov laboratoriyalari kompleksini rivojlantirish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 15 avgustdagi PQ-4419-sonli qarori		

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining «Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida»gi qonuni 28.12.1993 y.
2. Maqsudov A.N., Ismatullaev P.R., Abdullaev A.X., Axmedov B.M. va A'zamov A.A. Metrologiya standartlashtirish va sertifikatlashtirish. Darsligi, Toshkent-2001 y.
3. B.Xamdov, A.Mamajonov, D.V.Xakimov /Sertifikatlashtirish asoslari va sifat menejmenti / Darslik -2020 y.

4. Аскарлов Б., Хамдамов Б.Р. МЕТРОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ МАТЕРИАЛОВЕДЕНИЯ И НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ИХ РЕШЕНИЯМ //Universum: технические науки. – 2021. – №. 6-1 (87). – С. 69-71..

5. Safarov K. Standartlashtirish va sertifikatlashtirish asoslari. Toshkent TDIU. 2005 y. 89 bet.

6. O'z Dst ISO/IEC 17025:2019

7. www.akkred.uz